



Списание за наука

„Ново знание“

ISSN 2367-4598 (Online)

Академично издателство „Талант“

*Висше училище по агробизнес и развитие на
регионите - Пловдив*

New Knowledge

Journal of Science

ISSN 2367-4598 (Online)

Academic Publishing House „Talent“

*University of Agribusiness and Rural Development -
Bulgaria*

<http://science.uard.bg>

EUROPEAN POLICY FOR SUPPORT OF SMALL AND MEDIUM-SIZE ENTERPRISES

Natalia Stoyanova

University of agribusiness and rural development, Plovdiv, Bulgaria

Abstract: The European Union takes various measures aimed at creating a better business environment for small and medium-size enterprises (SMEs). These are policies developed by the Community that have not only overall impact on the whole development of SMEs in the European Union, but also they have their regional aspect and implications on individual countries or regions in the Union. One of the main principles underlying the European Union policy for small and medium-size enterprises is “Think Small First”. This principle is an expression of the understanding that the requirements for small and medium-size enterprises can be accomplished by the big ones but the vice versa is not always true. Small and medium-size enterprises are much more limited than large companies, putting them at a much more difficult position and reducing their competitiveness.

Keywords: small and medium enterprises, policy, EU.

ЕВРОПЕЙСКА ПОЛИТИКА ЗА ПОДКРЕПА МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Наталия Стоянова

Висше училище по агробизнес и управление на регионите - Пловдив

Резюме: Европейският съюз предприема различни мерки, които целят създаване на по-добра бизнес среда за малките и средните предприятия (МСП). Става въпрос за политики, разработвани от Общността, които имат не само цялостно влияние (върху общото развитие на МСП в Европейския съюз, но също така имат и своя регионален аспект и отражение върху отделните държави или райони, обособени в Съюза. Един от

основните принципи, залегнали в политиката на Европейския съюз, насочена към малките и средни предприятия, гласи „Think small first“ или „мисли първо за малкия“. Този принцип се явява изразител на разбирането, че изискванията, отнасящи се до малките и средните предприятия, могат да бъдат изпълнени и от големите фирми, но обратното невинаги е вярно. Известно е, че малките и средните дружества са с доста по-ограничени възможности от големите компании. Това ги поставя в много по-затруднено положение и намалява тяхната конкурентоспособност.

Ключови думи: малки и средни предприятия, политики, ЕС.

ВЪВЕДЕНИЕ

Както нееднократно е посочвано, малките и средни предприятия (МСП) играят важна роля за конкурентоспособността и динамиката на европейската икономика. Тези предприятия се нуждаят от известна помощ в процеса на оползотворяване на наличния им потенциал. Към настоящия момент микро, малките и средните предприятия (МСП) съставляват 99% от дружествата в Европейския съюз. Те осигуряват две трети от работните места в частния сектор и допринасят за повече от половината от общата добавена стойност, създавана от предприятията в Европейския съюз. Според статистическите данни девет от десет МСП са микропредприятия с по-малко от 10 работници и служители. По тази причина Европейският съюз предприема различни мерки, които целят популяризиране на предприемачеството и създаване на по-добра бизнес среда за малките предприятия. Става въпрос за подобен тип политики, разработвани от Общността, които имат не само цялостно влияние върху общото развитие на МСП в Европейския съюз, но също така имат и своя регионален аспект и отражение върху отделните държави или райони, обособени в Съюза.

ИНИЦИАТИВИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ, НАСОЧЕНИ КЪМ СТИМУЛИРАНЕ РАЗВИТИЕТО НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Политиката на Европейския съюз за насърчаване на развитието на малките и средни предприятия стартира през 1983 г. Това е годината, през която е приета първата програма на Общността за малките и средните предприятия. През 1987 г. е приета и втората програма на Европейския съюз за развитие на малките и средни предприятия, а през 1994 г. е приета интегрирана програма за малките и средните предприятия и занаятите. Третата многогодишна програма на Европейския съюз с фокус малките и средни предприятия е с обхват на действие в периода 1997 - 2000 г. Нейн „наследник“ е стартиралата през декември 2000 г. Многогодишна програма за предприятията и предприемачеството, чийто фокус е насочен към малките и средните предприятия. Тази програма обхваща периода 2001 - 2005 г. Сред стратегическите документи, очертаващи политиката на общността в сектора, е и Европейската харта за малки предприятия, приета от Европейския съвет във Фейра (Португалия) през юни 2000 г.

Един от основните принципи, залегнали в политиката на Европейския съюз, насочена към малките и средни предприятия, гласи „**Think small first**“ или „**мисли първо за малкия**“. Този принцип се явява изразител на разбирането, че изискванията, отнасящи се до малките и средните предприятия, могат да бъдат изпълнени и от големите фирми, но обратното невинаги е вярно. Известно е, че малките и средните дружества са с доста по-ограничени възможности от големите компании. Това ги поставя в много по-затруднено положение и намалява тяхната конкурентоспособност. Изводът е още по-верен, когато законодателната, данъчната и административната рамка като цяло не са достатъчно благоприятни за развитието на предприемачеството.

Продължение на политиката за подкрепа на малките и средни предприятия се явява и новият стратегически документ на Европейския съюз, обхващащ периода 2015-2020 г. – „Силна европейска политика в подкрепа на малките и средните предприятия (МСП) и предприемачество“. На първо място в този документ се прави преглед на законодателния акт за малкия бизнес, приет в рамките на Общността, т.нар. Small Business Act. Този законодателен акт е приет през 2008 г., а през 2011 г. се прави неговата актуализация. Основната негова задача е да отрази политическата воля на Комисията да признае централната роля на МСП в икономиката на Европейския съюз.

В SBA е изложена цялостната програма за провеждане на политика, със съответните действия и мероприятия, която обхваща десет области. Основните цели на инициативите са свързани с насърчаване на предприемачеството, прилагане на принципа „мисли първо за малките“ при изготвянето на политиките и насърчаване на растежа на МСП, като им се оказва помощ да се справят с проблемите, които спъват развитието им. Актуализирането на SBA през 2011 г. насочва основния акцент към действия, които много вероятно биха помогнали на малките и средните предприятия да превъзмогнат икономическата криза. Пример за подобни действия са: *улесняването на достъпа до финансиране; намаляването на бюрокрацията; насърчаването на достъпа до пазарите и стимулирането на предприемачеството.*

РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТИ НА ЕВРОПЕЙСКАТА ПОЛИТИКА ЗА РАЗВИТИЕ НА МАЛКИЯ И СРЕДЕН БИЗНЕС

Когато се говори за европейската политика за развитие на малкия и среден бизнес особено значение следва да се обърне на въпроса, свързан с регионалните аспекти на провежданата политика. На дневен ред напълно логично възниква въпросът защо регионалният аспект на европейската политика има особено важно значение. И отговорът е заключен в различията, съществуващи между отделните региони и нуждата от постигане на хармоничното им и балансирано развитие. В тази връзка за периода 2014 – 2020 г. Европейският съюз е отделил голяма част от своя бюджет за провеждане на регионалната политика на Общността. Става въпрос за бюджет в размер на 351,8 млрд. евро, който представлява 32,51% от общия бюджет на Съюза, който е в размер на 1 082 млрд. евро. Насоката на използване на ресурсите е свързана с финансирането на стратегическа транспортна и комуникационна инфраструктура, която да се използва с цел подпомагане на прехода към по-екологосъобразна икономика и стимулиране на конкурентоспособността и иновациите в малките и средни предприятия в регионите, обхванати от политиката. Всичко това в последствие би довело до: *увеличаване броя на работните места, респективно на заетостта; укрепване и модернизация на образователните системи в отделните райони и до нов тип приобщаващо общество.*

Така регионалната политика се превръща в своеобразен локализатор на бъдещо публично и частно финансиране, не само поради задължението всяка държава-член на Европейския съюз да съфинансира проекти от своите национални бюджети, но и поради укрепването на доверието на инвеститорите. Отчитайки всички обстоятелства, в стратегическия документ, свързан с регионалния аспект на подкрепата на малките и средни предприятия, се прави предположение, че в резултат от неговото прилагане цялостното въздействие на инвестициите на Европейския съюз за периода 2014-2020 г. вероятно ще надхвърли 500 милиарда евро.

В рамките на интеграционната общност (Европейския съюз) са обособени три типа региони в зависимост от равнището на тяхното развитие. Слабо развитите региони са тези региони, чийто БВП на глава от населението е по-малък от 75% от средното равнище за Европейския съюз. На тези региони е отпуснат бюджет в размер на 182,2 млрд. евро. Регионите в преход се характеризират с БВП на глава от населението,

по-голям или равен на 75%, но не повече от 90% от средното равнище на показателя за Европейския съюз. На тези региони е отпуснат бюджет в размер на 35,4 млрд. евро. Развитите региони бележат БВП на глава от населението, чиято стойност е по-голяма или равна на 90% от средното равнище на показателя за Общността. Финансовата подкрепа, отпусната на тези региони е в размер на 54,3 млрд. евро.

ПОЛИТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ЗА ПОДКРЕПА РАЗВИТИЕТО НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Политиката на Европейския съюз за подкрепа развитието на малките и средни предприятия намира отражение в:

- Програмата за конкурентоспособност на малките и средните предприятия (COSME) с бюджет от 2,3 млрд. EUR, заделени за МСП за седемгодишния период;
- Програмата за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“, чрез която значително се увеличава бюджетът за иновационни дейности на МСП до почти 9 млрд. евро. Новосъздаденият инструмент за МСП следва да подпомогне значителен брой МСП в Европейския съюз да предложат нови продукти и услуги на пазара;
- значителна част от Европейските структурни и инвестиционните фондове (ЕСИФ) е заделена за МСП и иновации, свързани със SBA.

В рамките на политиката на Общността за подпомагане на малките и средни предприятия в отделните региони могат да бъдат обособени няколко основни акцента, които са ключови за осъществяване на заложените цели. Това са:

- намаляването на административната тежест за малките и средни предприятия;
- улесняването на достъпа до финансиране за малките и средни предприятия;
- насърчаване достъпа на малките и средни предприятия до пазарите;
- разгръщането на предприемаческия и иновативния потенциал за растеж на малки и средни предприятия;
- повишаване квалификацията на заетите в малки и средни предприятия.

Предизвикателствата, свързани с административната тежест, намират израз в обстоятелството, че в някои държави (съответно и техните региони) развитието на малките и средни предприятия се затруднява от усложненото национално законодателство. Израз на това усложняване са: прилагането на по-стриктни схеми за социална сигурност, данъчно облагане и трудово законодателство, когато се премине определена горна граница на числеността на персонала или оборота. Във връзка с това предизвикателство Европейската комисия излага своите предложения за намаляване на вредното въздействие, оказвано от административната тежест.

ПОЛИТИКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ЗА ДОСТЪП ДО ФИНАНСИРАНЕ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Достъпът до финансиране е следващото предизвикателство, с което следва да се справи Европейският съюз в процеса на осъществяване на своята политика за насърчаване на малките и средни предприятия¹. Те (предприятията) се „сблъскват“ с множество трудности при получаване на финансирането, което им е нужно за започване на дейност, растеж и иновации. Част от насоките за справяне с това предизвикателство са: *осигуряването на по-добра информираност на малките и средни предприятия относно вариантите за получаване на финансов ресурс; ефективното прилагане на*

¹ Bankova, I. Some administrative conflicts in implementing the Operational programme financed by the funds of the European Union. IV International Science Conference for Young Researchers “Technical Science and Industrial Management”, 2–4 September 2010, Nessebar, Bulgaria. Vol. 2, June 2010.

директивата за борба със забавените плащания при търговски операции²; засиленият и ползотворен диалог между предприятия и финансовите институции.

Необходимостта от засилване на достъпа на малките и средни предприятия до пазарите е друго предизвикателство, с което следва да се справи европейската политика за подкрепа на МСП. Разглежданият въпрос има два основни аспекта: по отношение на достъпа до пазарите на останалите държави-членки на Съюза и по отношение на достъпа до пазари на трети страни. Що се отнася до подпомагане навлизането на малките и средни предприятия на пазарите на трети държави, това е значително по-трудно в сравнение с навлизането на големите предприятия. Към настоящия момент само около 9,7% от МСП в областта на производството изнасят стоки за държави извън Европейския съюз. По принцип осъществяващите износ МСП са по-конкурентоспособни, тъй като при тях има тенденция да са по-производителни, по-иновативни и да използват в по-голяма степен квалифициран персонал.

Основните предложения на Европейската комисия, свързани със стремежът към засилване на предприемачеството и иновативността на малките и средни предприятия, са:

- Насърчаване на мерки за млади предприемачи, жени предприемачи и по-възрастни предприемачи (обучение, наставничество, предоставяне на консултации и работа в мрежа).

- Подкрепа за въвеждането и разширяването на обучението по предприемачество в образователните системи на държавите-членки чрез засилено сътрудничество с министерствата и ведомствата на национално и регионално равнище.

- Разширяване на програмата „Еразъм за млади предприемачи“, която е позволила досега да бъдат създадени 2 000 нови предприятия и 12 000 нови работни места при много ниски разходи, като се достигне от 800 до 10 000 обмена годишно до 2020 г.

- Създаване на платформа за ранно предупреждение в рамките на целия Европейски съюз за заинтересовани страни и експерти, която да предоставя консултации на предприятия в затруднение и да помага на жизнеспособните предприятия да преодолеят кризата, да запазят работни места и да смекчат заклеяването на неуспеха, свързано с изпадането в несъстоятелност.

- Поставяне като цел за всички държави членки да включат предприемачеството в учебните програми за средното образование като ключово умение до 2018 г., включително изискването младите хора да имат практически опит по предприемачество, преди да са завършили задължителното образование.

- Изграждане на онлайн платформата за жени-предприемачи и гарантиране, че тя ще се превърне в широко признато и използвано място за обслужване на едно гише при активното участие на местните, националните и европейските заинтересовани страни и групи от лица в сходно положение, като се обединят съществуващите инструменти и инициативи за подпомагане на жените предприемачи.

- Провеждане на консултации с предприемачи в цяла Европа с оглед събиране на идеи за нови инициативи за насърчаване на предприемачеството и стартиращите предприятия на млади хора; най-добрите идеи да бъдат подложени на задълбочена оценка и да бъдат проверени, ако се окажат осъществими.

- Оказване на подкрепа на държавите-членки и регионите за разработване на модели за ефективни центрове за стартиращи предприятия и за растеж, инициативи и стратегии в сътрудничество със заинтересованите страни и последващо популяризиране на тези модели и прилагането им в целия Европейски съюз с използване на средствата по ЕСИФ.

² Директива 2011/07/ЕС.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Инициативата на Европейския съюз SBA, насочена към стимулиране развитието на малките и средни предприятия, бързо успява да се утвърди като ефективен инструмент за насърчаване и постигане на по-благоприятна бизнес среда, в която да функционират предприятията. Като основно предизвикателство пред осъществяването на европейската политика в областта на подкрепата развитието на малките и средни предприятия се явява различната степен на усвояване на предоставяните възможности от отделните държави, което води и до различни резултати, съответно водещи до диспропорционално развитие.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

1. Директива 2011/7/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 16 февруари 2011 година относно борбата със забавяне на плащането по търговски сделки.
2. Конкуентоспособност на МСП:
http://ec.europa.eu/regional_policy/bg/policy/themes/sme-competitiveness//.
3. Основната инвестиционна политика на ЕС:
http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/index_bg.cfm/.
4. Приносът на регионалната политика за устойчив растеж в рамките на стратегия „Европа 2020“, Европейска комисия, Брюксел, 2011 г.
5. Ръководни принципи за устойчиво териториално развитие на европейския континент, СЕМАТ 2000 г.
6. Силна европейска политика в подкрепа на малките и средните предприятия (МСП) и предприемачите 2015 — 2020 г. Ref. Ares(2014)3007161 - 15/09/2014
7. “Think Small First”: A Small Business Act for Europe:
http://europa.eu/rapid/press-release_IP-08-1003_en.htm/.
8. Bankova, I. Some administrative conflicts in implementing the Operational programme financed by the funds of the European Union. IV International Science Conference for Young Researchers “Technical Science and Industrial Management”, 2–4 September 2010, Nessebar, Bulgaria. Vol. 2, June 2010.
9. COSME. Europe’s programme for small and medium-sized enterprises:
https://ec.europa.eu/growth/smes/cosme_en/.
10. Horizon 2020 EU Research and Innovation programme:
<http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/>.
11. Stoyanova, N. 2016. Achievement of competitiveness in small and medium enterprises of the agricultural sector in Bulgaria. 5th edition of the International Conference Competitiveness of Agro-Food and Environmental Economy – CAFEE 2016. 10-11 November 2016, Bucharest University of Economic Studies.
12. The Small Business Act for Europe: https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/small-business-act_en/.